

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ
PENSIJŲ ĮSTATYMO 16 STRAIPSNIO 3 DALIES 3 PUNKTO
ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2017 m. sausio 25 d. Nr. KT1-N1/2017

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2017 m. sausio 9 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 3/2016 pagal pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-2/2016 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja (neprieštaravo) Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punktas tiek, kiek jame nenumatyta, kad šioje dalyje nurodytiems asmenims tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas (arba į šį laiką įskaitomas) darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. Darbo sutarties įstatymo pagrindais išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių, reformuotų (sukarintų) po 1995 m. sausio 1 d., vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I****Pareiškėjo argumentai**

1. Pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1.1. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme (priimtas 1994 m. gruodžio 13 d. jis buvo vadinamas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu) (toliau – ir Įstatymas) nustačius, kad tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti yra prilyginamas asmens, vėliau paskirto sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnu, darbo profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje pagal darbo sutartį laikas iki 1995 m. sausio 1 d. (16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punktas), nenustatyta, kad tarnybos laikui šiai pensijai skirti prilyginamas ir tas laikas, kurį asmuo tokį pat darbą dirbo po 1995 m. sausio 1 d., prieš paskiriamas sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnu. Toks teisinis reguliavimas gali būti vertinamas kaip pažeidžiantis Konstitucijos 52 straipsnyje įtvirtintą piliečių teisę gauti pensiją.

1.2. Tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginęs „laikotarpius, buvusius iki šio įstatymo įsigaliojimo“, o vėliau pakeitęs šią nuostatą – „laikotarpius, buvusius iki 1995 m. sausio 1 d.“ (taigi iki Įstatymo įsigaliojimo dienos), įstatymų leidėjas siekė užtikrinti tarnybos tęstinumą ir atitinkamą pareigūnų ir karių pensinį aprūpinimą.

1.3. Kadangi Priešgaisrinės apsaugos departamentui (vėliau – Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas) prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – ir PAGD) tiesiogiai pavaldžių priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų pertvarka (sukarinimas) vyko ne vienu metu, o laipsniškai sukarinant atskirus padalinius ir truko dar ilgai po Įstatymo įsigaliojimo, ginčijamu teisiniu reguliavimu yra skirtingai traktuojami asmenys, tuo pat metu dirbę vienodą darbą skirtingais pagrindais (paskirti pareigūnais arba pagal darbo sutartis), kurių pasirinkti jie neturėjo galimybės. Taigi šiuo teisiniu reguliavimu, nesant aplinkybių, kuriomis būtų pateisinamas skirtingas asmenų, dirbusių profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje, kuris vėliau buvo sukarintas, ir paskirtų pareigūnais jau sukarintuose padaliniuose, tarnybos laiko valstybinei pensijai skirti apskaičiavimas, pažeistas Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas.

1.4. Lietuvos Respublikos laikinojo vidaus tarnybos įstatymo 1 straipsnyje buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos vidaus tarnyba yra struktūrinių padalinių (Tardymo, Pataisos reikalų, Priešgaisrinės apsaugos departamentų, Emigracijos ir imigracijos tarnybos, vidaus dalinių, budėtojų dalies ir vadovybės), veikiančių Lietuvos vidaus reikalų sistemoje ir vykdančių specifines valstybės vidaus tvarkos palaikymo funkcijas, visuma, o pagal 17 straipsnį

vidaus tarnybos pareigūnams buvo užtikrintos Lietuvos Respublikos Laikinajame Pagrindiniame Įstatyme (Konstitucijoje) ir kituose įstatymuose įtvirtintos socialinės, ekonominės, politinės ir asmeninės Lietuvos Respublikos piliečių teisės bei laisvės. Pagal ankstesnį (iki Įstatymo įsigaliojimo galiojusį) teisinį reguliavimą faktinis Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymo pagrindais išdirbtas tarnybos priešgaisrinės apsaugos padaliniuose laikas turėjo būti įskaičiuojamas į tarnybos laiką pensijai gauti. Todėl asmenys, toliau eidami iki Įstatymo įsigaliojimo eitas pareigas, galėjo pagrįstai tikėtis, kad ši teisė bus išlaikoma bei įgyvendinama ir ateityje, t. y. šis laikotarpis bus įskaičiuotas į stažą (tarnybos laiką pensijai skirti), ypač atsižvelgiant į tai, kad jų vykdyta tarnyba minėtu laikotarpiu niekuo nesiskyrė nuo jau sukarintuose PAGD priešgaisrinės apsaugos padaliniuose tokias pat pareigas ėusių, pareigūnais jau paskirtų, asmenų vykdytos tarnybos, ji buvo reikalinga Lietuvos valstybei ir skirta Lietuvos valstybės piliečių saugumui ir interesams užtikrinti, dažnai rizikinga ir pavojinga.

Taigi ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį asmenims, Darbo sutarties įstatymo pagrindais dirbusiems profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių, sukarintų po 1995 m. sausio 1 d., vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais ir vėliau paskirtiems sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, tarnybos laikui pareigūnų ir karių pensijai skirti prilyginamas tik iki 1995 m. sausio 1 d., o ne visas tuose padaliniuose iki jų sukarinimo išdirbtas laikotarpis, gali prieštarauti konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

Suinteresuoto asmens atstovo argumentai

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Lietuvos Respublikos Seimo atstovo Seimo nario Mečislovo Zasčiurinsko, įgalioto Seimo pirmininko 2016 m. balandžio 8 d. potvarkiu Nr. PP-168 „Dėl įgaliojimo atstovauti Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos Konstituciniame Teisme“, rašytiniai paaiškinimai. Juose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaruoja Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui. Suinteresuoto asmens Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

2.1. Kaip pažymėta pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašyme, galima daryti prielaidą, kad įstatymų leidėjas, priimdamas Įstatymą ir juo reguliuodamas tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, siekė užtikrinti tarnybos tęstinumą ir atitinkamą pareigūnų ir karių pensinį aprūpinimą.

2.2. Vertinant ginčijamą teisinį reguliavimą, kuriuo darbo laikas, profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais išdirbtas tam tikrą laiką po 1995 m. sausio 1 d., jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprilyginamas tarnybos laikui valstybinei pensijai skirti, atsižvelgtina į tai, kad PAGD ir jam pavaldžių gelbėjimo tarnybų pertvarka

(sukarinimas) vyko ne iškart, o etapais, taip pat į profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje atliekamos tarnybos ir darbo pagal darbo sutartį ypatumus.

2.3. Atsižvelgtina į šias Konstitucinio Teismo suformuluotas oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas: pareigūnų ir karių valstybinės pensijos yra skiriamos asmenims už atliktą tarnybą Lietuvos valstybei ir šių pensijų gavimas susijęs su atitinkamu statusu; šios pensijos paskirtis – atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą Lietuvos valstybei; valstybinės pensijos, mokamos iš valstybės biudžeto, dažniausiai yra papildomos išmokos, mokamos kartu su valstybinėmis socialinio draudimo pensijomis; dėl valstybinių pensijų ypatumų įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes ir paisydamas Konstitucijos normų bei principų, gali nustatyti atitinkamas šių pensijų skyrimo sąlygas.

3. Seimo pirmininko 2016 m. gruodžio 22 d. potvarkiu Nr. PP-14 „Dėl įgaliojimo atstovauti Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos Konstituciniame Teisme“ suinteresuotam asmeniui Seimui atstovauti vietoj M. Zasčiurinsko paskirtas Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkas Algirdas Sysas.

III

Byloje gauta medžiaga

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gautas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro Tomo Žilinsko 2016 m. rugpjūčio 16 d. raštas Nr. 1D-5033 (3) „Dėl informacijos pateikimo byloje Nr. 3/2016“. Kartu su šiuo raštu pateiktos kai kurių dokumentų, susijusių su profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių sukarinimu, kopijos. Minėtu raštu pateikta ši informacija.

4.1. Iki 1990 m. kovo 11 d. ir vėliau vidaus reikalų sistemos padaliniuose priešgaisrinė apsauga buvo organizuota sukarintos ir profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais. Profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių sukarinimas vyko laipsniškai (su pertraukomis) ir ilgą laiką (iki 2007 m.), įtvirtinant jį vidaus reikalų ministro ir PAGD direktoriaus įsakymais, vykdančiais Vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) sekretoriaus ir vidaus tarnybos dalinių vyriausiojo vado 1995 m. gruodžio 19 d. patvirtintą Etapinę šalies priešgaisrinių padalinių sukarinimo programą (1996–1998 metams) ir vidaus reikalų ministro 2007 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. 1V-13 patvirtinto VRM 2007 metų veiklos pagrindinių priemonių plano 110-ąją priemonę. 1985 m. rugpjūčio 1 d., dar iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo, buvo įsteigtos sukarintos priešgaisrinės dalys Utenos ir Klaipėdos miestų bei Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos apsaugai. Iki 1994 m. pabaigos buvo sukarinta 2,3 proc., 1995 m. – 9,3 proc., 1996 m. – 25,6 proc., 1997 m. – 30,2 proc., 1999 m. – 7 proc., 2007 m. – 25,6 proc. profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių (atskiri padaliniai likviduoti arba sujungti, panaikinti ar pakeisti tam tikri juose buvę etatai, patvirtinti nauji etatai), dalis jų darbuotojų, dirbusių pagal darbo sutartis ir vykdžiusių gaisrų gesinimo bei gelbėjimo darbus, buvo paskirti statutiniais valstybės tarnautojais – sukarintos priešgaisrinės

apsaugos pareigūnais.

4.2. Nesukarintų profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovų, gaisrininkų, gaisrininkų vairuotojų, dirbusių pagal darbo sutartis, ir sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnų funkcijos (darbo pobūdis) skyrėsi tuo, kad asmenims, dirbusiems pagal darbo sutartis, dėl žemesnio parengties lygio nebuvo patikima atlikti sudėtingų ekstremaliųjų situacijų likvidavimo ir gelbėjimo darbų, kuriems atlikti reikalinga aukšta kvalifikacija. Jiems dažniausiai buvo pavedama vykdyti pirminius darbus iki atvykstant pareigūnams, o atvykus pareigūnams jų funkcijos apsiribodavo gaisro plitimo stabdymu. Paskyrus sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, jų funkcijos iš esmės pasikeisdavo, be to, jie privalėjo atitikti pareigūnams keliamus reikalavimus (amžiaus cenzas, nepriekaištinga reputacija, sveikatos būklė ir pan.) ir įgyti būtinus papildomus įgūdžius.

IV

Byloje apklausti specialistai

5. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui apklausti specialistai – PAGD Vidaus tyrimų skyriaus viršininkas Giedrius Bagdonas, VRM Žmogiškųjų išteklių politikos departamento Valdymo skyriaus vedėja Irina Malukienė, Vidaus audito skyriaus vyriausioji specialistė Daiva Stalygienė, Teisės departamento direktoriaus pavaduotoja Irina Urbonė, buvęs vidaus reikalų ministras Romasis Vaitekūnas, buvęs PAGD direktorius Kazys Zulonas.

Iš specialistų pateiktų paaiškinimų matyti, kad:

- dar nepertvarkytų (nesukarintų) profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovų, gaisrininkų, gaisrininkų vairuotojų pagal darbo sutartis iki 1995 m. sausio 1 d. dirbtas laikas yra tik papildomai prilyginamas tarnybos laikui, o sukarintuose padaliniuose pareigūnais dirbtas laikas į tarnybos laiką valstybinei pensijai skirti yra įskaitomas;

- 1995 m. sausio 1 d. yra Įstatymo įsigaliojimo data, kuri nėra susijusi su profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių pertvarka (jos pabaiga);

- vietoj likviduojamų PAGD padalinių kiekviename rajone (mieste), t. y. priešgaisrinių tarnybų prie policijos komisariatų, kuriose dirbo keli valstybinę priešgaisrinę priežiūrą vykde pareigūnai (viršininkai, jų pavaduotojai, inspektoriai) ir keli samdomi asmenys, ir šių tarnybų priešgaisrinių dalių, kuriose dirbo daugiausia (išskyrus jų viršininkus) samdomi asmenys, buvo steigiami nauji padaliniai, t. y. sukarintos priešgaisrinės dalys;

- iki sukarinimo kiekvienas rajonas turėjo „pritraukimo“ planą: jeigu kilus gaisrui pirmi atvykdavo nesukarintų priešgaisrinės apsaugos padalinių ugniagesiai, dirbę pagal darbo sutartis, jie atlikdavo pirminius darbus ir laukdavo atvykstant pareigūnų, be kita ko, galinčių vadovauti gaisro gesinimui;

- pertvarkant priešgaisrinės apsaugos tarnybas, kiekviename sukarintame padalinyje buvo įsteigiama po 30–40 proc. naujų pareigūnų etatų, nes siekta sukurti visiškai naują sukarintos

priešgaisrinės apsaugos sistemą, senų pareigū nebuvo galima priskirti prie kokybiškai naujų sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūno pareigų; sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnams, be kita ko, buvo pavedama atlikti gelbėjimo darbus;

– profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių sukarinimas (taigi ir jų darbuotojų skyrimas pareigūnais) vykdytas ne tuo pačiu metu, o etapais, laikantis tam tikrais kriterijais nustatyto eiliškumo; nuo 1999 m. (kai Lietuvoje susiklostė itin sunki ekonominė ir finansinė padėtis) iki 2007 m. ši pertvarka nevykdėta;

– atsižvelgiant į nustatytus specialius reikalavimus pareigūnams, net 60–80 proc. asmenų, profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose dirbusių pagal darbo sutartis, dėl įvairių priežasčių (sveikatos, amžiaus, išsilavinimo, teistumo, fizinio pasirengimo ar kt.) negalėjo būti paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Tyrimo ribos ir ginčijamas bei su juo susijęs teisinis reguliavimas

6. Šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ginčija Įstatymo 16 straipsnio 3 dalies „Įstatymo įsigaliojimas“ (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punkto tiek, kiek jame nenustatyta, kad šioje dalyje nurodytiems asmenims tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas (arba į šį laiką įskaitomas) darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. Darbo sutarties įstatymo pagrindais išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių, reformuotų (sukarintų) po 1995 m. sausio 1 d., vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, atitiktį Konstitucijai.

6.1. Įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) nustatyta, kad asmenims, priimtiems tarnauti šioje dalyje nurodytų institucijų pareigūnais ir kariais, „tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d.: <...> 3) darbo laikas, išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais <...>“

Taigi pagal ginčijamą Įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punktą tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

6.2. Darbo sutarties įstatymu (priimtu 1991 m. lapkričio 28 d. ir galiojusi nuo 1992 m. sausio 1 d. iki 2003 m. sausio 1 d., kai įsigaliojo Lietuvos Respublikos darbo kodeksas) buvo reguliuojamas darbo sutarčių sudarymas, pakeitimas ir nutraukimas.

Vadinasi, ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi Konstitucijai abejojama tiek, kiek tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas ne tik Darbo sutarties įstatymo, bet ir Darbo kodekso pagrindais po 1995 m. sausio 1 d. profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose pagal darbo sutartis išdirbtas darbo laikas.

6.3. Atsižvelgiant į tai, šioje byloje pagal pareiškėjo prašymą bus tiriama, ar Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja (neprieštaravo) Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punktą tiek, kiek pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. pagal darbo sutartis išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

7. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste svarbu atskleisti tarnybos laiko, reikalingo pareigūnų ir karių pensijoms skirti, teisinio reguliavimo raidą.

Pažymėtina, kad iki Įstatymo įsigaliojimo pareigūnams ir kariams skiriamos pensijos buvo reglamentuojamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos 17 d. nutarimu Nr. 281 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros, vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos sistemų, Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos skyriaus darbuotojų, pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo tvarkos“. Šio nutarimo 1 punkte, be kita ko, buvo nustatyta, kad kol bus priimtas ir įsigalios Lietuvos Respublikos prokuratūros, vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos sistemų, Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos skyriaus darbuotojų, pareigūnų ir karių pensijų įstatymas, vidaus reikalų sistemos darbuotojams, pareigūnams ir kariams skiriamos pensijos už išstarnautus metus (1.1 punktas).

Tarnybos laikas, reikalingas šioms pensijoms skirti, pirmą kartą reglamentuotas Vyriausybės 1992 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 490 „Dėl vidaus reikalų sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo“. Šio nutarimo 1 punkte buvo nustatyta, kad „iki bus priimti ir įsigalios Lietuvos Respublikos prokuratūros, vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos sistemų, Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos skyriaus darbuotojų, pareigūnų ir karių pensijų įstatymai: 1.1. vidaus reikalų sistemos pareigūnams ir kariams <...> į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už išstarnautus metus skirti, įskaitomas: <...> 1.1.7. laikas, išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais-vairuotojais samdos pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai paskirti sukarintosios priešgaisrinės apsaugos pareigūnais“.

Taigi pagal šį Vyriausybės nustatytą teisinį reguliavimą, skirtą pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo santykiams reguliuoti, kol bus priimtas ir įsigalios atitinkamas įstatymas, į tarnybos stažą pensijai už išstarnautus metus (už atliktą tarnybą) skirti turėjo būti įskaitomas laikas, išdirbtas, be kita ko, profesionalios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais samdos (darbo sutarties) pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais. Vadinasi, šis Vyriausybės nustatytas teisinis reguliavimas buvo laikinas ir juo valstybė išipareigojo į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už atliktą tarnybą skirti, įskaityti tik iki atitinkamo įstatymo įsigaliojimo buvusį nurodyto darbo laiką.

8. Seimas 1994 m. gruodžio 13 d. priėmė Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą, kuris įsigaliojo 1995 m. sausio 1 d. (16 straipsnio 1 dalis). Šiuo įstatymu nustatyta pareigūnų ir karių valstybinė pensija, asmenys, turintys teisę ją gauti, šios pensijos skyrimo ir mokėjimo pagrindai, sąlygos ir dydžiai. Pažymėtina, kad įsigaliojus šiam įstatymui nustojo galioti minėtas Vyriausybės nustatytas laikinas pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo teisinis reguliavimas.

Šio įstatymo pavadinimas ne kartą buvo keičiamas, *inter alia* Seimo 2007 m. sausio 18 d. priimtu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12 ir 16 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu, kuriuo Įstatymas pavadintas „Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu“.

8.1. Pagal Įstatymo (2005 m. gegužės 19 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) bendrąsias nuostatas:

- pareigūnų ir karių valstybinės pensijos skiriamos ir mokamos išėjusiems iš tarnybos įstatyme nurodytiems, *inter alia* vidaus reikalų, pareigūnams ir kariams, be kita ko, turintiems įstatyme nustatyto dydžio tarnybos stažą (3 straipsnis);

- į tarnybos laiką pareigūnų ir karių pensijai skirti įskaitomas tarnybos laikas nuo paskyrimo į pareigūno ar kario pareigas, be kita ko, vidaus reikalų sistemoje dienos (6 straipsnis);

- asmenims, nestojusiems tarnauti arba nepriimtiems į Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ar prokuratūros sistemų pareigūnus ir karius, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos šio įstatymo nustatyta tvarka neskiriamos (16 straipsnio 1 dalis).

Taigi pagal Įstatyme įtvirtintą bendrą taisyklę į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaitomas pareigūno ar kario tarnybos, be kita ko, vidaus reikalų sistemoje, laikas.

8.2. Pagal Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos), kurios 3 punkto atitiktis Konstitucijai ginčijama šioje byloje, asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemose, Specialiųjų tyrimų tarnybos,

Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti operatyvinę veiklą (vėliau – kriminalinę žvalgybą) ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginami iki 1995 m. sausio 1 d., t. y. iki šio įstatymo įsigaliojimo, buvę tam tikri šioje dalyje nurodyti su tarnyba susiję laikotarpiai, kaip antai: Darbo sutarties įstatymo pagrindais policijoje (milicijoje), Valstybės sienos apsaugos tarnyboje, vidaus tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros sistemose, profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose išdirbtas darbo laikas (2, 3 punktai); mokymosi aukštosiose, specialiosiose vidurinėse, aukštesniosiose Lietuvos Respublikos policijos (vidaus reikalų), saugumo bei karo mokyklose bei analogiškose kitų valstybių mokyklose laikas (8 punktas) ir kt.

Taigi Įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos), *inter alia* ginčijamame jos 3 punkte, nustatytos Įstatyme įtvirtintos bendros taisyklės, kad į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaitomas pareigūno ar kario tarnybos laikas, išimtys.

Pažymėtina, kad pagal visą Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos), įskaitant ginčijamą jos 3 punktą, tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginami tam tikri laikotarpiai, buvę tik iki 1995 m. sausio 1 d., t. y. iki Įstatymo, kuriuo nustatyta ši pensija, įsigaliojimo.

8.3. Kaip minėta, ginčijamame Įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punkte nustatyta, kad asmenims, priimtiems tarnauti šioje dalyje nurodytų institucijų pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas darbo laikas, iki 1995 m. sausio 1 d., t. y. iki Įstatymo įsigaliojimo, išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

Pažymėtina, kad šiuo teisiniu reguliavimu įgyvendintas minėtu Vyriausybės 1992 m. birželio 25 d. nutarimu valstybės prisiimtas įsipareigojimas į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už atliktą tarnybą skirti, įskaityti iki atitinkamo įstatymo, skirto pareigūnų ir karių pensijoms reguliuoti, įsigaliojimo pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais išdirbtą darbo laiką, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

Taigi pagal ginčijamą teisinį reguliavimą asmenų, kurie sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais paskirti po 1995 m. sausio 1 d., t. y. po Įstatymo įsigaliojimo, pagal darbo sutartis iki 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas šiame punkte nurodyto darbo laikas prilyginamas tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, o tokio pat darbo laikas, išdirbtas po 1995 m. sausio 1 d.

iki jų paskyrimo sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprilyginamas tarnybos laikui šiai pensijai skirti.

8.4. Įstatymas ne kartą buvo keičiamas ir papildomas, be kita ko, Seimo 2015 m. birželio 25 d. priimtu Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 3, 6, 7, 9, 16 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 15² straipsniu įstatymu, įsigaliojusi 2016 m. sausio 1 d., kuriuo Įstatymo 16 straipsnis pavadintas „Įstatymo įsigaliojimas ir taikymas“, tačiau ir ginčijamas, ir su juo susijęs minėtas teisinis reguliavimas išliko nepakitęs.

9. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste svarbu atskleisti teisinį reguliavimą, susijusį su asmenų, tarnavusių ir dirbusių vidaus reikalų sistemoje, *inter alia* profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose, teisiniu statusu.

9.1. Paminėtina, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas 1991 m. gruodžio 18 d. priėmė Laikinąjį vidaus tarnybos įstatymą, įsigaliojusį 1992 m. sausio 5 d. Jo 1 straipsnyje buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos vidaus tarnyba (toliau – vidaus tarnyba) yra struktūrinių padalinių, įskaitant priešgaisrinės apsaugos departamentus, veikiančių Lietuvos vidaus reikalų sistemoje ir vykdančių specifines valstybės vidaus tvarkos palaikymo funkcijas, visuma. Šio įstatymo 5 straipsnyje *inter alia* buvo nustatyta:

- vidaus tarnybos darbuotojai yra pareigūnai ir tarnautojai (2 dalis);
- vidaus tarnybos pareigūnas yra Lietuvos Respublikos pilietis, tarnaujantis vidaus tarnybos padaliniuose, turintis laipsnį ir vykdamas vidaus tarnybos funkcijas (3 dalis), jo nurodymai yra privalomi visiems piliečiams, valstybinėms, individualioms (personalinėms) ir kitokioms įmonėms, įstaigoms, organizacijoms bei jų pareigūnams (4 dalis);
- vidaus tarnybos tarnautojas yra asmuo, dirbantis joje pagal darbo sutartį (5 dalis).

Taigi pagal Laikinąjį vidaus tarnybos įstatymą vidaus tarnyboje buvo specialų statusą turėję pareigūnai ir pagal darbo sutartis dirbę tarnautojai. Pagal šį įstatymą vidaus tarnybos pareigūnai, be kita ko, turėjo prisiekti Lietuvos valstybei, atitikti specialius reikalavimus ir laikytis statutinės drausmės (12 straipsnis), atlikti bendrąsias ir specialiąsias profesines pareigas (18–19 straipsniai), vykdydami tarnybines funkcijas galėjo panaudoti šaunamąjį ginklą ir specialiąsias priemones (21–23 straipsniai). Šio įstatymo V skirsnyje buvo įtvirtinta, kad vidaus tarnybos pareigūnams taikomos tam tikros specialios socialinės garantijos, *inter alia* buvo nustatyta, kad vidaus tarnybos pareigūnų pensijų dydį nustato Lietuvos Respublikos įstatymai (26 straipsnio 2 dalis).

9.2. Seimas 2003 m. balandžio 29 d. priėmė Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymą, kuriuo patvirtintas Vidaus tarnybos statutas ir kuriam įsigaliojus 2003 m. gegužės 1 d. neteko galios Laikinis vidaus tarnybos įstatymas. Pagal šį statutą vidaus reikalų statutinių įstaigų, įskaitant ir PAGD (4 straipsnis), personalą sudaro pareigūnai, kiti valstybės tarnautojai bei darbuotojai (5 straipsnis).

Vidaus tarnybos statute nustatyta, kad vidaus tarnybos sistemos pareigūnams yra keliami specialūs reikalavimai, siejami su pilietybe, lietuvių kalbos mokėjimu, reputacija, amžiumi, išsilavinimu, sveikatos būkle, fiziniu pasirengimu, kitais asmens intelektualiais, fiziniais ir praktiniais gebėjimais, moraliniu ir psichologiniu tinkamumu (6–11 straipsniai), jie turi prisiekti Lietuvos valstybei (12 straipsnis) ir laikytis tam tikrų apribojimų, susijusių *inter alia* su darbine ir politine veikla, sandorių sudarymu (24 straipsnis), jiems taikoma specifinė tarnybinė atsakomybė (25, 26 straipsniai), vykdydami tarnybines funkcijas jie turi viešojo administravimo įgaliojimus jiems nepavaldiems asmenims (2 straipsnio 4 dalis), jiems taikomos tam tikros specialios materialinės ir socialinės garantijos (X skyrius), *inter alia* jie turi teisę gauti pareigūnų valstybinę pensiją (49 straipsnio 2 dalis).

9.3. Taigi Laikinoju vidaus tarnybos įstatymu ir Vidaus tarnybos statutu pareigūnams buvo nustatyti specialūs reikalavimai ir suteikti specialūs įgaliojimai, o asmenims, dirbusiems pagal darbo sutartis, tokių reikalavimų ir įgaliojimų nebuvo nustatyta.

10. Apibendrinant ginčijamą ir su juo susijusį teisinį reguliavimą šioje byloje aktualiais aspektais, pažymėtina, kad:

– Įstatymu nustačius pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, siejamą su asmens tarnyba Lietuvos valstybei, įtvirtinta bendra taisyklė, kad į tarnybos laiką šiai pensijai skirti įskaitomas pareigūno ar kario tarnybos, be kita ko, vidaus reikalų sistemoje, laikas;

– Įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punkte nustatyta šios bendros taisyklės išimtis, pagal kurią tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas iki Įstatymo įsigaliojimo (1995 m. sausio 1 d.) pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais išdirbtas laikas, jeigu šie darbuotojai vėliau buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais; šia išimtimi įgyvendintas valstybės prisiimtas įsipareigojimas į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už atliktą tarnybą skirti, įskaityti iki Įstatymo įsigaliojimo pagal darbo sutartis išdirbtą nurodyto darbo laiką, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais;

– ir iki Įstatymo įsigaliojimo, ir jam įsigaliojus buvo ir yra nustatytas ypatingas vidaus reikalų sistemos (įskaitant ir PAGD) pareigūnų teisinis statusas: skirtingai nei pagal darbo sutartis dirbantiems asmenims, pareigūnams keliami specialūs reikalavimai, jie turi prisiekti Lietuvos valstybei ir laikytis tam tikrų apribojimų, jiems taikoma specifinė tarnybinė atsakomybė, jie turi įgaliojimus vykdydami tarnybines funkcijas duoti nurodymus jiems nepavaldiems asmenims; tik pareigūnams nustatytos tam tikros specialios materialinės ir socialinės garantijos.

11. Šios bylos kontekste paminėtina ir tai, kad, kaip matyti iš bylos medžiagos, nesukarintų profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovų, gaisrininkų, gaisrininkų vairuotojų,

dirbusių pagal darbo sutartis, ir sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnų funkcijos (darbo pobūdis) skyrėsi tuo, kad asmenims, dirbusiems pagal darbo sutartis, dėl žemesnio parengties lygio nebuvo patikima atlikti sudėtingų ekstremaliųjų situacijų likvidavimo ir gelbėjimo darbų, kuriems atlikti reikalinga atitinkama kvalifikacija; jiems dažniausiai buvo pavedama vykdyti pirminius darbus iki atvykstant pareigūnams, o atvykus pareigūnams jų funkcijos apsiribodavo gaisro plitimo stabdymu; paskyrus sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, jų funkcijos iš esmės pasikeisdavo.

II

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

12. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama pareiškėjo ginčijamo teisinio reguliavimo, pagal kurį tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas tam tikras profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose pagal darbo sutartis išdirbtas darbo laikas, atitiktis Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

13. Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyta: „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

13.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad pagal Konstituciją įstatymu gali būti nustatytos ir kitokios, ne tik Konstitucijos 52 straipsnyje *expressis verbis* nurodytosios, pensijos ir socialinė parama. Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai neįvardytos pensijos šiuo metu yra nustatytos Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatyme. Valstybinės pensijos savo prigimtimi ir pobūdžiu skiriasi nuo valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos, taip pat nuo kitų valstybinių socialinio draudimo pensijų: jos yra mokamos iš valstybės biudžeto, skiriamos asmenims už atliktą tarnybą ar nuopelnus Lietuvos valstybei, taip pat kaip kompensacija įstatyme nurodytiems nukentėjusiems asmenims (*inter alia* 2007 m. spalio 22 d., 2015 m. gegužės 6 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai).

Įstatymų leidėjo diskrecija nustatant valstybinių pensijų skyrimą yra platesnė nei reglamentuojant kitas pensijas, jų skyrimo sąlygos gali būti labai įvairios ir priklausyti *inter alia* nuo tarnybos ypatumų, ekonominių valstybės išgalių (*inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d., 2015 m. gegužės 6 d., 2016 m. sausio 26 d. nutarimai); įstatymų leidėjas, paisydamas Konstitucijos, gali nustatyti ir tam tikrus atvejus, kada valstybinė pensija asmeniui neskiriama (esant įstatyme numatytais aplinkybėms), taip pat kada paskirtoji valstybinė pensija nebemokama (*inter alia* 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d., 2016 m. sausio 26 d. nutarimai).

13.2. Pagal Konstituciją, *inter alia* jos 52 straipsnį, įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją nustatyti pareigūnų ir karių valstybinių pensijų teisinį reguliavimą; tačiau ši diskrecija yra saistoma Konstitucijos (2016 m. birželio 20 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme įtvirtintos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos

paskirtis yra *inter alia* atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą valstybei (*inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d., 2015 m. gegužės 6 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai); įstatymu nustačius tokią valstybinę pensiją, jos skyrimas ir gavimas turi būti siejamas būtent su asmens tarnyba Lietuvos valstybei (2013 m. vasario 22 d., 2015 m. gegužės 6 d., 2016 m. sausio 26 d. nutarimai). Valstybinių pensijų ypatumai leidžia įstatymų leidėjui, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes ir paisant Konstitucijos normų bei principų, nustatyti atitinkamas šios pensijos skyrimo sąlygas (*inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d., 2015 m. gegužės 6 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai).

13.3. Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 6 d. nutarime pažymėta, kad įstatymų leidėjas, reglamentuodamas pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimą, turi apibrėžti, be kita ko, tarnybos laiką, būtiną šiai valstybinei pensijai skirti; šiam laikui gali būti prilyginti ir tam tikri kiti su tarnyba susiję laikotarpiai; nustatydamas šį teisinį reguliavimą ir paisydamas Konstitucijos, įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją: atsižvelgdamas į reikšmingas aplinkybes, jis, be kita ko, gali nustatyti ir tam tikrų ypatumų turintį atskirų statutinių valstybės institucijų pareigūnų tarnybos laiko, būtino pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, apskaičiavimo, taip pat kitų laikotarpių prilyginimo šiam laikui teisinį reguliavimą.

14. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad, įstatymu nustačius pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, iš Konstitucijos 52 straipsnio kyla įstatymų leidėjo pareiga nustatyti tokį šios pensijos teisinį reguliavimą, kuris būtų suderinamas su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu asmenų lygiateisiškumo principu (2013 m. vasario 22 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami ir jiems negali būti teikiama privilegijų. Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* 2012 m. vasario 27 d., 2013 m. vasario 22 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai).

15. Iš Konstitucijos, *inter alia* jos 52 straipsnio, įstatymų leidėjui taip pat kyla reikalavimas nustatyti tokį įstatymuose numatytos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos teisinį reguliavimą, kuriuo būtų paisoma konstitucinio teisinės valstybės principo (2016 m. birželio 20 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; šie konstituciniai principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti

asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise (*inter alia* 2003 m. kovo 4 d., 2013 m. vasario 15 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai); asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus, neprieštaraujančius Konstitucijai, įgytos teisės bus išlaikytos nustatyta laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos; teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių (*inter alia* 2003 m. kovo 4 d., 2013 m. vasario 15 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai).

III

Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punkto atitikties Konstitucijai vertinimas

16. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama, ar Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaruoja (neprieštaravo) Įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punktas tiek, kiek pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. pagal darbo sutartis išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

Pareiškėjo teigimu, ginčijamu tarnybos laiko pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti teisiniu reguliavimu gali būti pažeista Konstitucijos 52 straipsnyje užtikrinta piliečių teisė gauti pensiją, 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas, iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisėtų lūkesčių apsaugos imperatyvas, nes šiuo teisiniu reguliavimu skirtingai traktuojami vienodas funkcijas vykdę priešgaisrinės apsaugos padaliniuose tarnavę pareigūnai ir pagal darbo sutartis dirbę asmenys, neatsižvelgiama į iki Įstatymo įsigaliojimo galiojusiu teisiniu reguliavimu asmenims sukurtus teisėtus lūkesčius.

17. Vertinant ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją, *inter alia* jos 52 straipsnį:

– įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją nustatyti pareigūnų ir karių valstybinių pensijų teisinį reguliavimą, tačiau ji yra saistoma Konstitucijos; įstatymu nustačius pareigūnų ir karių valstybinei pensijai, jos skyrimas ir gavimas turi būti siejamas būtent su asmens tarnyba Lietuvos valstybei; valstybinių pensijų ypatumai leidžia įstatymų leidėjui, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes ir paisant Konstitucijos normų bei principų, nustatyti atitinkamas šios pensijos skyrimo sąlygas; apibrėžiant tarnybos laiką, būtiną šiai pensijai skirti, jam gali būti prilyginti ir tam tikri kiti su tarnyba susiję laikotarpiai;

– įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį įstatymuose numatytos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos teisinį reguliavimą, kuriuo būtų paisoma konstitucinio teisinės valstybės principo; neatsiejami šio principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; šie konstituciniai principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti prisiimtus įsipareigojimus asmeniui;

– įstatymu nustatęs pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį šios pensijos teisinį reguliavimą, kuris būtų suderinamas su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu asmenų lygiateisiškumo principu; šis principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 52 straipsnį, įstatymų leidėjas neprivalo tarnybos laikui, būtinam pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, prilyginti pagal darbo sutartis dirbtų laikotarpių, nebent tokia pareiga kiltų iš Konstitucijos, *inter alia* konstitucinio imperatyvo užtikrinti iš valstybės prisiimtų įsipareigojimų asmenims kylančių teisėtų lūkesčių apsaugą.

18. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime atskleidus ginčijamą ir apžvelgus su juo susijusį teisinį reguliavimą pažymėta, kad:

– Įstatymu nustačius pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, siejamą su asmens tarnyba Lietuvos valstybei, įtvirtinta bendra taisyklė, kad į tarnybos laiką šiai pensijai skirti įskaitomas pareigūno ar kario tarnybos, be kita ko, vidaus reikalų sistemoje, laikas;

– Įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punkte nustatyta šios bendros taisyklės išimtis, pagal kurią tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas iki Įstatymo įsigaliojimo (1995 m. sausio 1 d.) pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais išdirbtas laikas, jeigu šie darbuotojai vėliau buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais; šia išimtimi įgyvendintas valstybės prisiimtas įsipareigojimas įskaityti šį laiką į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už atliktą tarnybą skirti;

– ir iki Įstatymo įsigaliojimo, ir jam įsigaliojus buvo ir yra nustatytas ypatingas vidaus reikalų sistemos (įskaitant ir PAGD) pareigūnų teisinis statusas: skirtingai nei pagal darbo sutartis dirbantiems asmenims, pareigūnams keliami specialūs reikalavimai, jie turi prisiekti Lietuvos valstybei ir laikytis tam tikrų apribojimų, jiems taikoma specifinė tarnybinė atsakomybė, jie turi įgaliojimus vykdydami tarnybines funkcijas duoti nurodymus jiems nepavaldiems asmenims; tik pareigūnams nustatytos tam tikros specialios materialinės ir socialinės garantijos.

19. Taigi ginčijamu teisiniu reguliavimu apibrėžiant tarnybos laiką, būtiną pareigūnų ir karių

valstybinei pensijai skirti, laikytasi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 52 straipsnio, kylančio reikalavimo įstatymu nustatytą pareigūnų ir karių valstybinę pensiją sieti būtent su asmens tarnyba Lietuvos valstybei ir, naudojantis įstatymų leidėjo diskrecija šiam laikui prilyginti tam tikrus kitus su tarnyba susijusius laikotarpius, buvo įgyvendintas valstybės prisiimtas įsipareigojimas į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už tarnybą skirti, įskaityti iki Įstatymo įsigaliojimo pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais išdirbtą darbo laiką, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, ir buvo užtikrinti atitinkami asmenų teisėti lūkesčiai.

Pažymėtina, kad valstybė nebuvo įsipareigojusi tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginti po Įstatymo, kuriuo nustatyta ši pensija, įsigaliojimo, t. y. po 1995 m. sausio 1 d., pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose dirbto laiko, taigi nurodytą darbą dirbę asmenys negalėjo įgyti teisėtų lūkesčių, kad jų tarnybos laikui bus prilygintas ir po Įstatymo įsigaliojimo pagal darbo sutartis dirbtas laikas.

Pažymėtina ir tai, kad priešgaisrinės apsaugos padaliniuose tarnavusių pareigūnų ir juose pagal darbo sutartis dirbusių asmenų teisinio statuso skirtumai yra objektyvus pagrindas apibrėžiant tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti asmenis, tam tikrą laiką po 1995 m. sausio 1 d. priešgaisrinės apsaugos padaliniuose dirbusius pagal darbo sutartis (vėliau paskirtus priešgaisrinės apsaugos pareigūnais), ir asmenis, atitinkamu metu tarnavusius priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, traktuoti skirtingai.

20. Konstatuotina, kad nėra pagrindo teigti, jog ginčijamu teisiniu reguliavimu, pagal kurį tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais pagal darbo sutartis išdirbtas po 1995 m. sausio 1 d., nesilaikyta iš Konstitucijos, *inter alia* jos 52 straipsnio, kylančių reikalavimų, įstatymu nustatant pareigūnų ir karių valstybinės pensijos teisinį reguliavimą, paisyti konstitucinio teisinės valstybės principo ir Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo.

21. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos) 3 punktas tiek, kiek pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. pagal darbo sutartis išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprieštarauja (neprieštaravo) Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos

Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija, Žin., 2007, Nr. 8-314, 18; 2012 m. spalio 2 d. redakcija, Žin., 2012, Nr. 122-6113) 3 punktą tiek, kiek pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. pagal darbo sutartis išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprieštarauja (neprieštaravo) Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas